

fungi is virtually independent of plantation forest indices. Cells pathogens formation under favorable conditions for their resettlement, which is due, in large part, to anthropogenic and adverse ABIO-cal factors.

Woodmushrooms, woodrot, infestation of trees, decomposition of wood.

УДК 630*17:630*12:630*56

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЛІСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД»

О.М. Мельник, магістр*

П.І. Лакида, доктор сільськогосподарських наук

Проаналізовано деревостани Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» за площею, породним складом, групами віку, повнотою та бонітетом, що дозволяє деталізувати сучасний стан його лісів, визначити перспективи збереження лісових угруповань та динаміку їх біологічної продуктивності.

Національний природний парк «Прип'ять-Стохід», ліси, продуктивність, таксаційні показники, розподіл.

З розвитком людської техногенної цивілізації та глобальними наслідками її господарської діяльності (вирубання лісів, культурна трансформація ландшафтів, опустелювання, парниковий ефект тощо) виникла потреба у збереженні первозданної природи нашої планети. Для цього у світі в багатьох країнах, в тому числі й Україні, виділено певні ділянки суходолу та акваторії, які оголошено територіями, де господарська діяльність людини обмежена або взагалі заборонена. Цим територіям надано заповідний статус.

Теоретичні основи заповідної справи було сформульовано на початку ХХ ст. і вони передбачали, що застосування режиму недоторканності та режиму консервативної охорони забезпечить збереження рідкісних та типових видів рослин і тварин, їх популяцій, сприятиме збереженню раритетних фітоценозів [4].

Ретроспективний аналіз історії розвитку заповідної справи на цій території свідчить, що перші об'єкти природно-заповідного фонду (всі місцевого значення) тут було створено в 1972 р. вздовж рік Прип'ять та Стохід. Вагомим доробком у цій справі було створення у 1995 р. регіонального ландшафтного парку (РПЛ) «Прип'ять-Стохід», який об'єднав значну частину цих заповідних об'єктів. Ефективна природоохоронна робота розпочалась у 2002 р., коли було створено адміністрацію РПЛ «Прип'ять-

---

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор П.І. Лакида

© О.М. Мельник, П.І. Лакида, 2013

Стохід». У цей період розпочалась активна міжнародна співпраця між чотирма природоохоронними установами: Нарв'янським народним парком (Польща), резерватом біосфери «Шпрейвальд» (Німеччина), національним парком Веерібен-де-Вехт (Нідерланди), РЛП «Прип'ять-Стохід» (Україна). У 2007 р. було створено національний природний парк (НПП) «Прип'ять-Стохід», до складу якого увійшли майже всі заповідні об'єкти цього регіону [3].

За визначенням міжнародної організації з продовольства та сільського господарства (ФАО), основні виклики людству в ХХІ столітті полягають у забрудненні навколишнього середовища, глобальному потеплінні клімату, швидких темпах вирубування лісів, які ведуть до збіднення біологічного різноманіття, деградації цілих біогеоценозів та запустелювання великих територій [2].

Регулювання і стабілізація багатьох із перелічених антропогенно спричинених природних процесів успішно здійснюється лісовими біоценозами. Вони здатні стабілізувати деградаційні явища через довгострокову акумуляцію діоксиду вуглецю фітомасою деревних рослин, продукування кисню в процесі фотосинтезу та збереженню балансу різних біологічно важливих речовин у біосфері.

Вирішення цих проблем неможливе без національних і регіональних досліджень вуглецедепонувального потенціалу лісових насаджень, його динаміки і прогнозу на майбутнє [1].

З метою отримання інтегрованих характеристик таксаційної структури насаджень НПП «Прип'ять-Стохід» було проведено відбір, групування та опрацювання таксаційних параметрів насаджень із банку даних «Лісовий фонд» ВО «Укрдержліспроект» станом на 01.01.2000 року.

Площа парку становить 39315,50 га, з якої 33,7 % займають вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки (табл. 1). Найпоширенішими на території парку є вільшаники, які займають 46,9 % вкритих лісовою рослинністю земель. Насадження сосни звичайної та берези повислої займають дещо менші площі, а саме, 29,7 % та 15,1 % від площі усіх лісових насаджень.

1. Розподіл земельних угідь НПП «Прип'ять-Стохід»

№ з/п	Назва угідь	Площа угідь	
		га	%
1.	Площа земель лісового фонду	15151,43	38,6
	<i>А) лісові землі, всього</i>	13713,13	34,9
	а) вкриті лісовою рослинністю	13243,63	33,7
	б) не вкриті лісовою рослинністю	277,90	0,7
	в) лісові шляхи, просіки	120,20	0,3
	<i>Б) нелісові землі, всього</i>	1438,30	3,7
2.	Болота	15820,09	40,2
3.	Води	2093,09	5,3
4.	Чагарники	6192,36	15,8
5.	Інші землі, всього	58,53	0,1
	Всього	39315,50	100

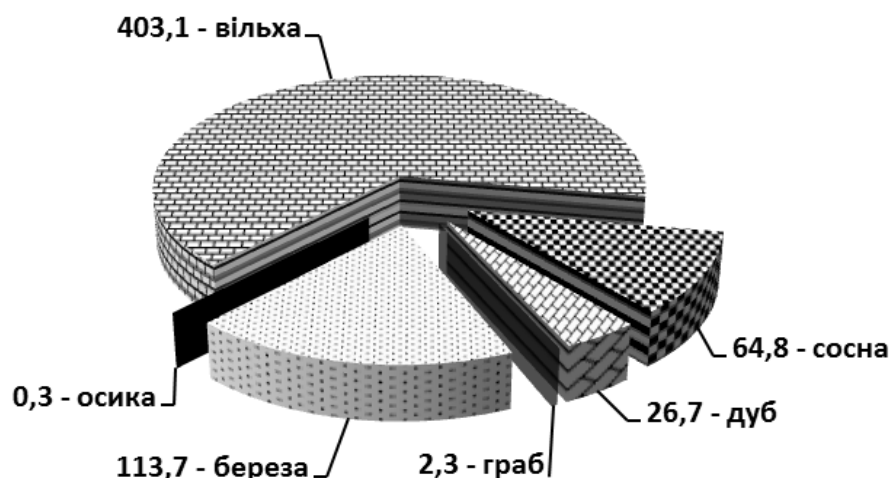
Як свідчать нормативні документи, станом на 2011 р. у постійне користування парку передано лише 1,6 % від площі усіх земель парку, а саме, 619 га. Територія парку поділяється на чотири природоохоронних науково-дослідних відділення: Ветлівське, Люб'язівське, Велико-Глушанське, Любешівське (табл. 2). На цій території явно переважають вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки (99,2 %). Не вкриті лісовою рослинністю ділянки представлені біогалявинами. Загальний запас насаджень становить 76,12 тис. м³.

На території земель парку, які надані йому у постійне користування, найбільшу площу займають насадження вільхи клейкої та берези повислої, 65,6 % та 18,5 % відповідно. Насадження сосни звичайної становлять 10,5 %, а дуба звичайного – 4,3 %. Відсоток інших деревних видів незначний (див. рисунок).

2. Розподіл площі лісових земель за їх категоріями у розрізі природоохоронних науково-дослідних відділень (га)

Категорія лісових земель	Природоохоронні науково-дослідні відділення				Усього
	Ветлівське	Люб'язівське	Велико-глушанське	Любешівське	
Вкриті лісовою рослинністю – усього	141,7	136,7	42,4	293,7	614,5
у т. ч. – лісові культури	9,1	24,8	6,2	6,5	46,6
Не вкриті лісовою рослинністю – усього	–	2,5	–	1,3	3,8
у т. ч. – галявини	–	2,5	–	1,3	3,8
Лісові шляхи, просіки тощо	–	0,4	–	0,3	0,7
Разом лісових земель	141,7	139,6	42,4	295,3	619,0

Таким чином, у майбутньому варто приділити якнайбільше уваги дослідженню біопродуктивності та її динаміки в екосистемах вільхових, березових, соснових та дубових лісів як рекреаційної, так і заповідної функціональних зон парку.

Розподіл площі лісів за переважаючими породами (га)

Важливою таксаційною ознакою є вікова структура насаджень. За результатами аналізу таксаційної бази даних вона представлена в табл. 3. Наведені дані свідчать, що 76,4 % площі займають середньовікові насадження, запас яких становить 77,6 % від загального запасу насаджень парку. Невелику площу займають стиглі – 13,1%, молодняки – 6,3 та пристиглі 4,2 % деревостани.

3. Вікова структура лісів НПП «Прип'ять-Стохід»

№ з/п	Групи віку	Площа, га/%	Загальний запас, тис. м ³ /%
1.	Молодняки	38,5	2,1
		6,27	2,8
2.	Середньовікові	469,7	59,1
		76,44	77,6
3.	Пристигли	26,0	3,8
		4,23	5,0
4.	Стигли	80,3	11,12
		13,06	14,6
Разом		614,5	76,12
		100	100

Відносна повнота деревостанів є таксаційною ознакою, від якої лінійно залежить їх запас. У табл. 4 наведена структура розподілу площі лісів природного парку за цією ознакою. Варто зазначити, що середня відносна повнота знаходиться у межах 0,5–0,7, що в цілому дещо менше від оптимальної і, швидше за все, є наслідком господарської діяльності на цій території, до створення природозаповідного об'єкта.

4. Розподіл лісів НПП «Прип'ять-Стохід» за повнотами

№ з/п	Насадження за повнотами	Площа	
		га	%
1	0,3	30,7	5,0
2	0,4	79,1	12,9
3	0,5	181,3	29,5
4	0,6	156,3	25,4
5	0,7	164,9	26,8
6	0,8	2,2	0,4
Разом		614,5	100

Однією з основних таксаційних ознак, які характеризують продуктивність деревостанів, є їх бонітет. Розподіл площі лісів НПП «Прип'ять-Стохід» за класами бонітету наведено у табл. 5, за даними якої можемо зробити висновок, що на території парку переважають насадження II та III класу бонітету, 48,2 % та 41,3 % відповідно. Низькопродуктивні насадження (IV та V класу) займають 5,7 % площі. Високопродуктивних насаджень I та I^a класу бонітету обмежена кількість і становить 4,8 % від загальної площі земель, які передані парку у постійне користування.

5. Розподіл лісів НПП «Прип'ять-Стохід» за класами бонітету

№ з/п	Насадження за класами бонітету	Площа	
		га	%
1	I ^a	1,7	0,3
2	I	27,7	4,5
3	II	296,5	48,2
4	III	253,6	41,3
5	IV	20,4	3,3
6	V	14,4	2,4
	Разом	614,5	100

Такі показники, як середній клас бонітету, середні повнота та середня зміна запасу, дещо нижчі, від аналогічних показників в цілому для лісів зони Волинського Полісся. Усе це можна пояснити як режимом ведення лісового господарства у лісах регіону до створення НПП, так і рівнем трофності і вологості лісових земель, особливо у бік їх значного перезволоження. За результатами аналізу, сирі й мокрі типи лісорослинних умов займають 78,5 % площі вкритих лісовою рослинністю ділянок, з них мокрі – 43,0 %.

Проведений аналіз загальної та лісотаксаційної структури деревостанів НПП «Прип'ять-Стохід» дозволяє зробити такі висновки:

1. Загальна площа ділянок лісового фонду НПП «Прип'ять-Стохід» становить 15 151,43 га, в тому числі, лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю – 13 713,13 га, з яких 614,5 га надані парку у постійне користування.

2. Основними лісотвірними породами на території НПП є вільха клейка та береза повисла з групи м'яколистяних порід; сосна звичайна з групи хвойних порід; дуб звичайний з групи твердолистяних порід. Саме на вирощування цих деревних порід орієнтоване ведення лісового господарства.

3. У лісовому фонді НПП переважають середньовікові насадження (76,4 %). Стиглі насадження становлять 13,1 %. Середній вік лісових насаджень становить 45 років. За продуктивністю переважають насадження II і III класів бонітету, в основному, з повнотами в діапазоні від 0,5 до 0,7.

4. Одержані в процесі виконання досліджень результати будуть покладені в основу природоохоронного господарювання в різних функціональних зонах парку, оцінки та прогнозування їх біологічної продуктивності.

Список літератури

1. Лакида П.І. Ліси Полтавщини: біопродуктивність і динаміка : моногр. / П.І. Лакида, Р.В. Сендзюк, О.В. Морозюк. – Корсунь-Шевченківський : І.С. Майдаченко, 2010. – 237 с.

2. Лакида П.І. Фітомаса вільшняків Західного Полісся України : моногр. / П.І. Лакида, І.В. Блищик. – Корсунь-Шевченківський : І.С. Майдаченко, 2010. – 237 с.

3. Проект організації території національного природного парку «Прип'ять-Стохід», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. – К. : Центр екологічного управління, 2011. – 342 с.

4. Сахарук Г.А. Ліси Шацького національного парку – аналіз сучасного стану // Наук. вісн. НАУ. – К., 2007. – Вип. 106. – С. 201–208.

Проанализированы древостои Национального природного парка «Припять-Стоход» по площади, породным составам, группам возраста, полноте и бонитетам, что позволяет детализировать современное состояние лесов парка, определить перспективы сохранения лесных группировок и динамики их биологической продуктивности.

Национальный природный парк «Припять-Стоход», леса, продуктивность, таксационные показатели, распределение.

The forest stands of "Prypiat-Stokhid" National natural park are analyzed by their area, composition, age groups, plenitude and growth class that allows detailing modern condition of the park forests, determining the prospects of saving of forest groups and dynamics of their biological productivity.

"Prypiat-Stokhid" National natural park, forests, productivity, taxation indexes, distribution.

УДК 630*174:754:114.22.53

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ТВЕРДІСТЬ ҐРУНТІВ У СОСНОВИХ НАСАДЖЕННЯХ, УРАЖЕНИХ КОРЕНЕВОЮ ГУБКОЮ

О.А. Михайличенко, аспірант*

**І.М. Усцький, Ю.О. Болтенков, кандидати
сільськогосподарських наук**

**Д.В. Стівбуненко, молодший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут лісового господарства
та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького**

Наведено результати досліджень водно-фізичних властивостей ґрунтів соснових деревостанів різних класів віку, уражених і не уражених кореневою губкою, створених на землях, які були в сільськогосподарському користуванні на лівому березі р. Сіверський Дінець. Встановлено що найбільша твердість ґрунтів відзначено в міжосередковому просторі насаджень 5 класу віку, дещо менша – у насадженнях 4 та 6 класів віку. Враховуючи, що в осередку усихання опади потрапляють безпосередньо у ґрунт, а в зімкненому насадженні затримуються кронами дерев, найбільше напруження водного режиму відзначається в насадженнях з максимальною твердістю ґрунтових шарів.

Коренева губка, ґрунт, твердість ґрунту, прошарок, осередок всихання, міжосередковий простір.

---

* Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук І.М. Усцький

© О.А. Михайличенко, І.М. Усцький,
Ю.О. Болтенков, Д.В. Стівбуненко, 2013